

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

TASDIQLAYMAN
Navoiy davlat pedagogika
instituti rektori, kengash raisi
B.B.Sobirov

2024-yil

**O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI TA'LIM YO'NALISHI BO'YICHA
FANLARARO (MAJBURIY FANLAR) YAKUNIY DAVLAT
ATTESTATSIYASI SINOVINING**

DASTURI

(2023/2024 o'quv yili bitiruvchi kurs talabalari uchun)

Navoiy – 2024-yil

Ushbu dastur Navoiy davlat pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti bakalavriat ta'lim yo'nalishi bitiruvchi kurs talabalari uchun Hozirgi o'zbek adabiy tili va O'zbek adabiyoti fanlaridan Yakuniy davlat attestatsiyasini tashkil etish va o'tkazish uchun tuzilgan bo'lib, institut Kengashining "29" "03" 2024-yil 9-sonli majlis bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

O'zbek tili va adabiyoti fakulteti kengashida muhokama qilingan va kengashga tasdiqlash uchun 2024-yil 26-yanvar 6-sonli majlis bayonnomasi bilan tavsiya qilingan.

Asos: - O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2009-yil 5-iyunda 1963-son bilan ro'yxatga olingan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to'g'risida Nizom;

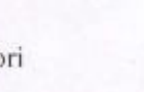
- O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2018-yil 26-sentyabrda 3069-son bilan ro'yxatga olingan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom.

- "O'zbek adabiyoti" fanining o'quv dasturi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2019-yil 14.10. dagi 892-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan "Pedagogika ta'lim sohasining davlat ta'lim standarti", Toshkent davlat pedagogika universitetida ishlab chiqilgan va O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, professional ta'lim yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashma faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashning 2020-yil 14-avgustdagi 3-sonli yig'ilishida ma'qullangan.

- "Hozirgi o'zbek adabiy tili" fanining o'quv dasturi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2019-yil 14.10. dagi 892-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan "Pedagogika ta'lim sohasining davlat ta'lim standarti", Toshkent davlat pedagogika universitetida ishlab chiqilgan va O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, professional ta'lim yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashma faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashning 2020-yil 14-avgustdagi 3-sonli yig'ilishida ma'qullangan.

- O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2020-yil 14-avgustdagi 418-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan.

Tuzuvchilar:

1. O'zbek tili va adabiyoti fakulteti dekani dots.A.A.Allaberdiyev
2. O'zbek tilshunosligi kafedrası mudiri dots. B.P.Zaripov
3. O'zbek tili va adabiyoti kafedrası mudiri f.f.d. A.O.Xolmurodov
4. O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti f.f.n. T.R.Xo'jayev
5. O'zbek tilshunosligi kafedrası dotsenti f.f.d.(DSc) F.H.Yuldashev

Taqrizchilar:

- Navoiy davlat pedagogika instituti
O'zbek tilshunosligi kafedrası professori f.f.d. N.Q.Murodova
- Navoiy davlat pedagogika instituti
O'zbek tili va adabiyoti kafedrası professori f.f.f.d. Z.O.Quvonov
- Navoiy davlat pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim kafedrası mudiri f.f.d. M.S.Ernazarova

Yakuniy davlat attestatsiyasi dasturining maqsadi: ushbu yakuniy davlat attestatsiyasining maqsadi bo‘lajak O‘zbek tili va adabiyoti fani o‘qituvchilariga “Hozirgi o‘zbek adabiy tili” va “O‘zbek adabiyoti” fanlaridan muhim tushuncha, nazariy masalalarni o‘rgatish, o‘zbek tilshunosligi va o‘zbek adabiyoti yuzasidan muhim ilmiy ma’lumotlarni o‘zlashtirilganlik darajasini aniqlash, ushbu ikki fan nazarda tutgan muhim masalalarni atroflarni o‘rganganligini aniqlashni nazarda tutadi. “Hozirgi o‘zbek adabiy tilining nazariy masalalarini, tushunchalar, nazariyalar va ularning isboti, sohaning amaliy masalalarini yechish usullari, adabiy tilning nazariy va amaliy muammolarini hal eta olish bilim darajasini shakllantirish, o‘zbek mumtoz adabiyoti, jadidlar davri o‘zbek adabiyoti, mustaqillik davri o‘zbek adabiyoti badiiy tafakkuri taraqqiyoti tadrijini o‘rganishni va o‘rgatishni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ygan.

Yakuniy davlat attestatsiyasi dasturining vazifalari:

- talabalarga hozirgi o‘zbek adabiy tili faning ahamiyati, o‘zbek tili fonetikasi, fonologiyasi, grafika, orfografiyasi va orfoepiyasi, morfologiyasi, sintaksisi, punktuatsiyasi va uslubiyatining nazariy asoslariga oid bilim va tushunchalarini, adabiy tilning shevalarga munosabati, o‘zlashtirilgan nazariy bilimlarini amaliyotda qo‘llay olishi va natijada talabalarda o‘zbek adabiy tilining asoslari va og‘zaki adabiy tilning yozma adabiy nutq me‘yorlariga munosabati kabilarni bilishi, grammatik qoidalarga tayanib, o‘z fikrini hayotiy misollar orqali asoslashi, o‘rganganlarini amalda qo‘llay olishini aniqlashdan iborat.

“O‘zbek adabiyoti” fani yuzasidan eng qadimgi davrlardan XX asrning boshlarigacha bo‘lgan davrda turkiy tilda yaratilgan muhim adabiy manbalarni, XX asr boshidan hozirgi kungacha bo‘lgan o‘zbek adabiyoti tarixini, bu adabiyotni vujudga keltirgan shoirlar, adiblar hayoti va ijodiy faoliyatini, xalqlararo adabiy va madaniy aloqalarni, talabalarga o‘zbek adabiyoti tarixi taraqqiyot bosqichlari, har bir bosqichda yashab ijod etgan ijodkorlar asarlarini g‘oyaviy-badiiy va estetik jihatdan tahlil va talqin qilishga va bu jarayonni yangi pedagogik texnologiyalardan foydalani amalga oshirishga o‘rgatishdir.

**YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASIO‘TKAZILADIGAN
MUTAXASSISLIK FANLAR NOMI:**

1.Hozirgi o‘zbek adabiy tili.

2.O‘zbek adabiyoti.

“HOZIRGI O‘ZBEK ADABIY TILI” FANI MAZMUNI:

“Hozirgi o‘zbek adabiy tili ” fani mazmuni quyiyagi maqsadlarni nazarda tutadi:

-fan doirasida o‘rganilgan asosiy masalalarning mazmun mundarijasini belgilash;

- hozirgi o‘zbek tilining shakllanishi, tarixiy ildizlari, dialektal asosi,

-O‘zbek tilshunosligining taraqqiyotini belgilovchi lingvistik va ekstralingvistik omillar;

-Hozirgi o‘zbek adabiy tilining “Fonetika va fonologiya”, “Leksikologiya”, “Frazeologiya”, “Morfemika va so‘z yasalishi” bo‘limlarini puxta o‘rganish;

-Tilshunoslikning “Morfologiya”, “Sintaksis” bo‘limlariga oid nazariy bilimlar, shu jumladan, til birliklarining struktur-semantik, funksional xususiyatlarini o‘rganish;

-nutqning og‘zaki va yozma shakllari, til birliklarining tizim sifatidagi qurilishi haqida ma’lumot keltirish;

- til mohiyatini nazariy muammolar asosida tahlil qilish kabilarni nazarda tutadi. Bunday maqsadlarga erishish esa talabalarda jamiyatni demokratlashtirish va iqtisodiyotni bozor tamoyillari asosida isloh qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

“HOZIRGI O‘ZBEK ADABIY TILI” FANIDAN TEST TUZILADIGAN SAVOLLAR TO‘PLAMI

1. Hozirgi o‘zbek tiliga boshqa tillarning ta’siri.
2. Hozirgi o‘zbek tili tushunchasi. Uning lisoniy imkoniyat ekanligi va voqelanish shakllari: adabiy va noadabiy, og‘zaki va yozma shakllari, uslubiy ko‘rinishlari.
3. *Davlat tili* tushunchasi va uning yondosh hodisalar (milliy til, xalq tili, xalqaro til, rasmiy til kabi) dan farqi.
4. Hozirgi o‘zbek tilini ilmiy o‘rganish bosqichlari.
5. Hozirgi o‘zbek tili sathlari: fonetik-fonologik sath, leksik sath, grammatik sath.
6. “Hozirgi o‘zbek tili” fanining bo‘limlari. Til sathlari va tilshunoslik bo‘limlari munosabati.
7. O‘zbek tili fonetikasi va fonologiyasi.
8. Fonema va tovush munosabati, unda lison va nutq munosabatining aks etishi.
9. Hozirgi o‘zbek tilida lison, nutq, me’yor munosabati. Lisoniy va nutqiy birliklar.
10. Hozirgi o‘zbek tilida lisoniy munosabat va uning turlari. Lisoniy ziddiyatlar.
11. Lisoniy tasnif va uning turlari.
12. Fonemaning turlari. Unli va undosh fonemalar, ularning substansial xususiyatlari, tasniflash asoslari.
13. Fonemalararo lisoniy ziddiyatlarning voqelanishi.
14. O‘zbek tili fonemalari lisoniy imkoniyatlarining nutqiy voqelanishi.
15. Fonemalarning nutqiy voqelanishiga ta’sir qiluvchi lisoniy omillar.
16. Fonemalarning nutqiy voqelanishiga ta’sir qiluvchi nolisoniy omillar
17. O‘zbek tilida supersegment birliklar
18. Orfografiya va orfoepiya tamoyillari
19. Leksema leksik sath birligi sifatida.
20. Semema va nutqiy ma’no, ularning turlari va xususiyatlari
21. Leksemaning nutqiy voqelanishi, unga ta’sir qiluvchi lisoniy va nolisoniy omillar hamkorligi.
22. So‘zning ma’noviy taraqqiyoti.
23. O‘zbek tilida leksik-semantik sistemalar.

24. O‘zbek tilida paradigmatic munosabatlar. Sinonimiya. Antonimiya.
25. Omonimlar va unga yondosh hodisalar.
26. Giponimiya, graduonimiya.
27. O‘zbek tili leksikasida lisoniy ziddiyatlarning amal qilishi.
28. O‘zbek tili leksikasining tarixiy taraqqiyoti.
29. So‘z o‘zlashtirish. O‘zlashma va olinma so‘zlar. So‘z olish yo‘llari.
30. O‘zbek tili leksemalarining ishlatilish doirasi.
31. O‘zbek tili leksikasining emotsional-ekspressivlikka munosabati.
32. Ekspressivlikning ifodalanish usullari.
33. O‘zbek tilida onomastik leksika, uning turlari va tarkibi.
34. O‘zbek tili frazeologiyasi masalalari.
35. Frazeologik-semantik munosabatlar.
36. Frazemalarning nutqiy voqelanishi.
37. Perifraza. Perifrazalarning turlari, tarkibi, uslubiy xususiyatlari.
38. O‘zbek o‘quv leksikografiyasi muammolari va o‘quv lug‘atlari.
39. Til korpusi.
40. Morfema morfemika birligi sifatida.
41. Morfemaning xususiyatlari, variantlari, tiplari: derivatsion va grammatik morfemalar.
42. Derivatsion morfemaning turlari. Grammatik morfemaning turlari: lug‘aviy shakl hosil qiluvchi morfemalar, sintaktik shakl hosil qiluvchi morfemalar.
43. Morfemalarda shakl va ma’no munosabatlari.
44. O‘zbek tili derivatsiyasi va so‘z yasalishi.
45. Yasama so‘zlarning xususiyatlari, tiplari va turlari.
46. So‘z turkumlarida yasaliş va yasama so‘zlarning leksemalashishi.
47. So‘z turkumlarining ko‘chishi. So‘z turkumlarida transpozitsiya, konversiya va polifunksionallik.
48. Morfofonologiya. Lisoniy morfonologik alternatsiyalar. Morfonema – morfonologiyaning til birligi sifatida.
49. Grammatikaning tarkibiy qismlari.
50. Grammatik ma’no, uning turlari.

51. O‘zbek tili grammatik (morfologik) kategoriyalari va ularning turlari.
52. Grammatik shakl lisoniy imkoniyatlarining nutqiy voqelanishi, unga ta’sir qiluvchi lisoniy va nolisoniy omillar hamkorligi.
53. O‘zbek tilida so‘z turkumlari. So‘zlarni turkumlash tamoyillari, tasnif asoslari.
54. Fe’l. Fe’lning mustaqil so‘z turkumi sifatidagi umumiy grammatik xususiyatlari.
55. Fe’lning umumiy grammatik ma’nosi. Fe’lning lug‘aviy-grammatik guruhlari.
56. Fe’lning nutqdagi turlari: tuslangan va tuslanmagan ko‘rinishlari; tuzilish turlari, to‘liqsiz fe’llarning so‘z turkumlari sistemasidagi o‘rni.
57. Fe’lning tasniflovchi kategoriyalari. Nisbat kategoriyasi va uning shakllari tizimi.
58. Fe’lning o‘zgalovchi kategoriyasi va uning shakllari: sifatdosh, ravishdosh, harakat nomi.
59. Fe’lning harakat tarzi kategoriyasi murakkab tarkibli kategoriya sifatida.
60. Fe’lning nokategorial shakllari tizimi.
61. Ot va uning o‘rganilish tarixi.
62. Otning lug‘aviy-grammatik guruhlari.
63. Otning tasniflovchi kategoriyasi. Son kategoriyasi va uning shakllari.
64. Otning nokategorial shakllari.
65. Sifat va uning o‘rganilish tarixi.
66. Sifatning lug‘aviy-grammatik guruhlari. Asliy va nisbiy sifatlar.
67. Daraja sifatning tasniflovchi kategoriyasi sifatida.
68. Sifatning nokategorial shakllari: kuchaytirma va ozaytirma shakllari.
69. Son va uning o‘rganilish tarixi.
70. Sonning lug‘aviy-grammatik guruhlari va tasniflanishi. Numerativlar.
71. Numerativli birikuvlarning qoliplari.
72. Ravish va uning o‘rganilish tarixi.
73. Ravishning lug‘aviy-grammatik guruhlari.
74. Taqlid va uning o‘rganilish tarixi.
75. Taqlidning lug‘aviy-grammatik guruhlari.
76. Olmosh va uning o‘rganilish tarixi.
77. Olmoshlarning matndagi o‘rni. Sintaktik imkoniyatlari.
78. Sintaktik shakl hosil qiluvchi kategoriyalar va ularning turlari.

79. Egalik kategoriyasi va uning shakllari paradigmasi.
80. Kelishik kategoriyasi va uning shakllari paradigmasi.
81. Kesimlik kategoriyasining tarkibi (shaxs-son, zamon, tasdiq/inkor, modallik kategoriyalari), uning shakllari paradigmasi.
82. Kesimlik kategoriyasi va shakllarining umumiy grammatik ma'nosi. Kesimlik kategoriyasining turli mustaqil so'z turkumlarida qo'llanish xususiyatlari. Bog'lama.
83. Ko'makchi, uning o'rganilish tarixi, xususiyatlari, tiplari va turlari.
84. Bog'lovchi, uning o'rganilish tarixi, xususiyatlari, tiplari va turlari.
85. Modal, undov va taqlid so'zlar, ularning o'rganilish tarixi, xususiyatlari, tiplari va turlari.
86. So'z birikmasi tasnifi.
87. Valentlik turlari.
88. Gapning ifoda maqsadiga ko'ra turlari.
89. Kesim gapning mantiqiy markazi.
90. Egasiz gaplar
91. Gap bo'laklarining tartibi.
92. To'liq va to'liqsiz gaplar.
93. Kesim - gapning mantiqiy markazi.
94. Ikkinchi darajali bo'laklar. Aniqlovchi va to'ldiruvchi.
95. Hol va uning ma'no turlari
96. Undalma, kiritmali qurilmalar, ajratilgan izoh va uyushiq bo'laklarning gapdagi ahamiyati.
97. Bog'langan qo'shma gapda bog'lovchi vositalar.
98. Ergash gapning bosh gapga bog'lanish yo'llari.
99. Bog'lovchisiz qo'shma gaplar.
100. Murakkab qo'shma gaplar.
101. Tinish belgilari: turlari va vazifalari.
102. Matn va uning tarkibiy qismlari.

“HOZIRGI O‘ZBEK ADABIY TILI” FANIDAN O‘QUV ADABIYOTLAR RO‘YXATI

Asosiy adabiyotlar:

1. Abduazizov A. O‘zbek tili fonologiyasi va morfonologiyasi. –T.: O‘qituvchi, 1992
2. Jamolxonov H.A. Grafika va orfografiya. Ma’ruzalar matni. –T: Nizomiy nomli TDPU bosmaxonasi, 1999.
3. Mirtojiyev M.M. O‘zbek tili fonetikasi. –T.: Universitet, 1998. 2013
4. Jamolxonov H.A. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. O‘quv qo‘llanmasi. 1-qism. – T.: Nizomiy nomli TDPU bosmaxonasi, 2004.
5. Rahmatullaev Sh. Hozirgi adabiy o‘zbek tili. - T.: Universitet, 2006.
6. Nurmonov A., Maxmudov N., Axmedov A., Solixo‘jaeva S. O‘zbek tilining mazmuniy sintaksisi. – T.: Fan, 1992. – 233 b.
7. Mahmudov N., Nurmonov A. O‘zbek tilining nazariy grammatikasi. –T.: O‘qituvchi, 1995. – 359 b.
8. Hojiyev A. O‘zbek tili morfologiyasi, morfemikasi va so‘z yasalishining nazariy masalalari. – Toshkent: Fan, 2010. – 256 b.

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. Qilichov E. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. Ma’ruza matnlari. To‘ldirilgan 2-nashri. – Buxoro: Buxoro universiteti, 2001.
2. O‘zbek tilining kirill va lotin alifbolaridagi imlo lug‘ati. – T.: Sharq, 1999.
3. Hojiyev Azim. Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati. — T.: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2002.
4. Ne‘matov H. O‘zbek tili tarixiy fonetikasi. – T.: O‘qituvchi, 1992.
5. Nurmonov A.N. O‘zbek tili fonologiyasi va morfonologiyasi. – T.: O‘qituvchi, 2005.
6. Rahmatullayev Sh.U. O‘zbek tilining yangi alifbosi va imlosi. – T.: Universitet, 2002.
7. Jamolxonov N.A. Fonetika, fonologiya va orfoepiya. Ma’ruzalar matni. – T.: Nizomiy nomli TDPU bosmaxonasi, 1999.
8. Komilov N. Tasavvuf. –T.: Movarounnahr-O‘zbekiston, 2009
9. Komilov N. Hizr chashmasi. – T.: Ma’naviyat, 2005.

Internet saytlari

1. <http://www.tdpu.uz/> Nizomiy nomidagi TDPU sayti.
2. <http://www.pedagog.uz/> Pedagogik ta’lim muassasasi
3. <http://www.ziyonet.uz/> Ta’lim portali
4. www.edu.uz.
5. www.literature.uz
6. www.genhis.philol.ru.

7. <http://en.wikipedia.org/wiki/Structuralism>.
8. <http://www.brocku.ca/english/courses/4F70/struct.html>.
9. www.nuqf.intal.uz
10. www.ziyouz.com
11. www.ref.uz
12. www.adiblar.uz

BAHOLASH MEZONLARI
YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASINI
BAHOLASH MEZONLARI

Talabalar bilimni nazorat qilish va reyting tizimi orqali baholashdan maqsad ta'lim sifatini boshqarish orqali raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga erishish, talabalarning fanlarni o'zlashtirishida bo'shliqlar hosil bo'lishini oldini olish, ularni aniqlash va bartaraf etishdan iborat.

Reyting tizimining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

a) talabalarda Davlat ta'lim standartlariga muvofiq tegishli bilim, ko'nikma va malakalar shakllanganligi darajasini nazorat qilish va tahlil qilib borish;

b) talabalar bilimi, ko'nikma va malakalarini baholashning asosiy tamoyillari:

Davlat ta'lim standartlariga asoslanganlik, aniqlik, haqqoniylik, ishonchlik va qulay shaklda baholashni ta'minlash;

v) fanlarning talabalar tomonidan tizimli tarzda va belgilangan muddatlarda o'zlashtirilishini tashkil etish va tahlil qilish;

g) talabalarda mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, axborot resurslari manbalaridan samarali foydalanishni tashkil etish;

d) talabalar bilimni xolis va adolatli baholash hamda uning natijalarini vaqtida ma'lum qilish;

e) talabalarning fanlar bo'yicha kompleks hamda uzluksiz tayyorgarligini ta'minlash;

j) o'quv jarayonining tashkiliy ishlarini kompyuterlashtirishga sharoit yaratish.

Talabalarning bilim saviyasi, ko'nikma va malakalarini nazorat qilishning reyting tizimi asosida talabaning har bir fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi ballar orqali ifodalanadi

1. Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi namunaviy mezonlar tavsiya etiladi:

a) har bir test savoliga javob – 2 ball miqdorida baholanadi (jami savollar 50 ta, maksimal ball 100);

Test quyidagicha baholanadi:

5 baholik	100 ballik		Baholash mezonlari
5	90-100	(a'lo)	"Talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi, fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega" deb topilganda
4	70-89,9	(yaxshi)	"Talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega" deb topilganda
3	60-69,9	(yetarli)	"Talaba olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega" deb topilganda
2	0-59,9	(qoniqarsiz)	"Talaba fan darsligini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi, fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas" deb topilganda

Izoh: Talabalarning bilim darajasi baholash mezoni jadvali Yakuniy davlat attestatsiyasi sinovi shaklidan va fanning hususiyatidan kelib chiqib to'ldiriladi.

“O‘ZBEK ADABIYOTI” FANINING MAZMUNI

“O‘zbek adabiyoti” fani eng qadimgi davrlardan XX asrning boshlarigacha bo‘lgan davrda turkiy tilda yaratilgan muhim adabiy manbalarni, XX asr boshidan hozirgi kungacha bo‘lgan o‘zbek adabiyoti tarixini, bu adabiyotni vujudga keltirgan shoirlar, adiblar hayoti va ijodiy faoliyatini, xalqlararo adabiy va madaniy aloqalarni, eng muhimi, o‘zbek badiiy tafakkuri taraqqiyoti tadrijini o‘rganishni va o‘rgatishni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ygan.

Mazkur fanning vazifasi o‘zbek adabiyoti tarixi taraqqiyot bosqichlari, har bir bosqichda yashab ijod etgan ijodkorlar asarlarini g‘oyaviy-badiiy va estetik jihatdan tahlil va talqin qilishga va bu jarayonni yangi pedagogik texnologiyalardan foydalani b amalga oshirishga o‘rgatishdir.

“O‘zbek adabiyoti” fanidan mavzularni o‘zlashtirish jarayonida bakalavr ta’lim shakli bitiruvchilari quyidagi bilim, ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak:

- o‘zbek adabiyoti tarixining eng muhim davrlari;
- davrlashtirish mezonlari;
- o‘zbek adabiyotining eng yirik namoyandalari hayoti va ijodi;
- o‘zbek adabiyoti tarixidagi eng yetuk asarlar;
- adabiy ta’sir va adabiy aloqalar;
- adabiy-estetik qarashlarning tadrijiy takomili;
- adabiy tur va janrlar poetikasi;
- janrlar xilma-xilligi;
- mustaqillik davri o‘zbek adabiyotida yangi badiiy tafakkurning shakllanishi va yangi yo‘nalishlarning paydo bo‘lishi;
- bolalar adabiyoti taraqqiyotining asosiy bosqichlari;
- bolalar adabiyotida didaktika va badiiylikning uyg‘unlashishi muammosi;
- bolalar adabiyoti yirik vakillarining ijodi;
- bolalar adabiyoti shakliy va janriy xususiyatlari va unda xos an’ana va tamoyillarning vujudga kelishi va tadriji **haqida bilimga ega bo‘lishi;**
- adabiyot tarixining turli davrlari;

- adabiy adabiy jarayon hodisalari;
- yetuk adabiyot namunalari;
- muayyan davr adabiy hodisalari;
- fanning o‘quv rejadagi boshqa fanlar bilan o‘zaro bog‘liqligi va uslubiy jihatdan uzviy ketma-ketligi;
- alohida ijodkorning hayot yo‘li va ijodi bo‘yicha bilimlar hosil qilish orqali ularni baholay olish va ta’lim jarayoniga mustaqil tatbiq etish *ko‘nikmasiga ega bo‘lishi*;
- o‘zbek adabiyoti va jahon adabiyoti va namunalarini qiyoslash va o‘rinli xulosalar chiqara olish *malakasiga ega bo‘lishi kerak*.

**YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASIGA TAYYORGARLIK KO‘RISH
UCHUN “O‘ZBEK ADABIYOTI” FANIDAN TEST TUZILADIGAN
SAVOLLAR TO‘PLAMI**

1. Islomga qadar yaratilgan adabiyot (Qadimgi davrlardan VIII gacha).
2. Yusuf Xos Hojib ijodi.
3. Xoja Ahmad Yassaviy ijodi.
4. Ahmad Yugnakiy ijodi.
5. XIII-XIV asrlardagi o‘zbek adabiyoti (Oltin o‘rda davri adabiyoti).
6. Temuriylar davri adabiyoti (XIV asrning ikkinchi yarmi –XV asr).
7. Lutfiy ijodi.
8. Alisher Navoiy hayoti, faoliyati va adabiy merosi.
9. “Xazoyinu-l-maoniy” – lirik qomus sifatida.
10. Navoiy dostonlari. Xamsanavislik an’analari.
11. Navoiy nasri. “Mahbub ul-qulub” asari.
12. Navoiyning ilmiy merosi.
13. Zahiriddin Muhammad Bobur hayoti, faoliyati va adabiy merosi.
14. Bobur lirik merosi.
15. “Boburnoma”. O‘zbek nasrining o‘lmas obidasi va qomusiy asar.
16. Temuriylardan keyingi davr o‘zbek adabiyoti.
17. XVII-XIX asrlarda ijtimoiy siyosiy va madaniy hayotdagi o‘zgarishlar.

18. Buxoro amirligidagi adabiy hayot.
19. Boborahim Mashrab ijodi.
20. Xo‘janazar Huvaydo ijodiy merosi.
21. Nishotiy hayoti va ijodi.
22. Xorazm adabiy muhiti.
23. Qo‘qon adabiy muhiti.
24. Uvaysiy adabiy merosi.
25. Mohlaroyim Nodira hayoti va ijodi.
26. XIX asrning ikkinchi yarmi XX asr boshlaridagi o‘zbek adabiyoti.
27. Muqimiy ijodiy merosi.
28. Zokirjon Furqat hayoti va ijodiy merosi.
29. Munis ijodi.
30. Muhammad Rizo Ogahiy ijodi.
31. Yangi o‘zbek adabiyoti taraqqiyotining asosiy bosqichlari.
32. Fitrat publisistikasi.
33. Fitrat – adabiyotshunos olim.
34. Hamza dramalari. “Zaharli hayot yoxud ishq qurbonlari” dramasida davr va shaxs fojiasi.
35. A.Qodiriy – birinchi o‘zbek romannavisi.
36. Qodiriy hikoyalari. “Uloqda” hikoyasi – dastlabki o‘zbek realistik hikoyasi sifatida.
37. “Kecha va kunduz” romani poetikasi.
38. Cho‘lpon ijodining XX asr adabiyotida o‘rganilishi.
39. G‘ulomning 20-30- yillardagi ijodi.
40. G‘afur G‘ulom hikoyalarida satira va yumor.
41. Oybek- romannavis.
42. Oybekning adabiyotshunos olim sifatidagi faoliyati.
43. H.Olimjon – tarjimon, adabiyotshunos.
44. Hamid Olimjonning “Muqanna” dramasida vatanparlik motivlari.
45. A.Qahhor- hikoyanavis.
46. U.Nosir - dramaturg.

47. Shayxzoda-yirik adabiyotshunos olim, mohir pedagog sifatida.
48. Mirtemir hayoti va ijodi.
49. Zulfiya baxt va sevgi, g'am-xijron shoira lirikasining qo'sh qanoti sifatida.
50. Said Ahmad - hikoyanavis, dramaturg.
51. O.Yoqubov romanchiligi.
52. P.Qodirov mahoratli romannavis.
53. E.Vohidovning istiqlol yillari davridagi ijodi.
54. A.Oripovning dramatik dostonlarida ma'naviyat masalasining badiiy talqini.
55. O'tkir Hoshimovning «Dunyoning ishlari» qissasida Ona siymosining badiiy talqini.
56. Shukur Xolmirzayev romanlarida inson konsepsiyasi.
57. Rauf Parfi – iste'dodli shoir.
58. Shavkat Rahmon – shoir va tarjimon.
59. Usmon Azim ijodiy merosi.
60. Erkin A'zam hayoti va ijodi.
61. Navoiy ruboiylarining g'oyaviy-badiiy tahlili.
62. Cho'lpon nasri.
- 63.A. Qodiriyning “O'tkan kunlar” romanining g'oyaviy-badiiy tahlili
64. Lirik asarlarni ifodali o'qish.
65. Tog'ay Murod qissalari xususida.
66. O'zbek modern she'riyati haqida.
67. Adabiyot fanining boshqa fanlar bilan aloqasi
68. Xoja Ahmad Yassaviy hikmatlarining mavzularini sharhlang
69. “Devon-u lug'atit turk” asari-adabiy yodnoma sifatida
70. Tasavvuf adabiyoti xususida.
71. Tog'ay Murodning “Otamdan qolgan dalalar” romani tahlili
72. Adabiyotshunoslikning tarkibiy qismlarini sharhlang.
73. Navoiyning adabiyotshunoslikka oid asarlari
74. Bobur she'riyatida janrlar xilma-xilligi
75. Eng qadimgi adabiy yodgorliklar haqida
76. “Hibbat ul-haqoyiq” asarida ilm o'rganish haqida.

77. Ulug‘bek Hamdamning “Muvozanat” romani
78. O‘zbek she‘riyatidagi intim va ijtimoiy lirika
79. “Avesto” – eng qadimiy adabiy manba sifatida
80. Muhammad Solih va uning “Shayboniynoma” asari
81. Sakkokiy she‘riyati xususida.
82. XIII - XIV asrlardagi o‘zbek adabiyoti (Oltin o‘rda davri adabiyoti)
83. Navoiy nasri. “Majolis un-nafois” asari.
84. G‘azal janrining shakllanishi va mavzuviy guruhlanishi
85. Faxriyor she‘riyatida o‘ziga xos yangilanishlar
86. Muhammadsharif Gulxaniy ijodi
87. Sayfi Saroiy va uning “Suhayl va Guldursun” dostoni tahlili
88. “Farhod va Shirin” dostoni xususida.
89. Fitratning “Abulfayzxon” dramasi haqida.
90. O‘rxun-Enasoy obidalarining o‘rganilishi
91. “Muhabbatnoma” o‘zbek adabiyotida alohida yangilik sifatida
92. Noma – janrining shakllanishi
93. Nazar Eshonqul romanlarida inson ongining aks etishi
94. Aziz Said, Zebo Mirzo she‘riyati haqida
95. Islom dini ta‘siridagi adabiyot
96. “Qissasi Rabg‘uziy” asarida janrlar xilma-xilligi
97. Ch.Aytmatov abadiiyati.
98. Murod Muhammad Do‘stning “Lolazor” romani tahlili.
99. Iqbol Mirzo- iste‘dodli shoir.
100. Mustaqillik davri o‘zbek dramaturgiyasi xususida.

“O‘ZBEK ADABIYOTI” FANIDAN FOYDALANILGAN ASOSIY DARSLIKLAR VA O‘QUV QO‘LLANMALAR RO‘YXATI

Asosiy adabiyotlar

1. Vohidov R. Eshonqulov H. O‘zbek adabiyoti tarixi. –T.: Sharq, 2006
2. Orzibekov R. O‘zbek adabiyoti tarixi. T.: Adabiyot jamg‘armasi. T.: 2006.
3. Adizova I. O‘zbek adabiyoti tarixi. – T.: O‘qituvchi, 2009.
4. Qosimov B. va boshqa. Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti. T.: Ma’naviyat, 2004.
5. Mirzayev S. XX asr o‘zbek adabiyoti. – T., Yangi asr avlodi. 2004.
6. Karimov N. XX asr adabiyoti manzaralari. – T.: Sharq, 2008

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Komilov N. Tasavvuf. –T.: Movarounnahr-O‘zbekiston, 2009
2. Komilov N. Hizr chashmasi. – T.: Ma’naviyat, 2005.
3. Fayziyev T. Zahiriddin Muhammad Bobur va uning avlodlari. –T., 2006.
4. Rashidova N. Usmon Nosir haqida. – T.: G‘.G‘ulom nomidagi adabiyot va san’at nashriyoti, 2001.
5. Aliyev A. Ma’naviyat, qadriyat va badiiyat. – T.:Akademiya, 2000.
6. Normatov U. Umidbaxsh tamoyillar. – T.: Ma’naviyat. 2000.
7. Karimov H. Istiqlol davri adabiyoti. – T.: Yangi nashr, 2010.
8. Karimov N. XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. – T.: O‘qituvchi,1999.

Internet saytlari

1. <http://www.tdpu.uz/> Nizomiy nomidagi TDPU sayti.
2. <http://www.pedagog.uz/> Pedagogik ta’lim muassasasi
3. <http://www.ziyonet.uz/> Ta’lim portali
4. www.edu.uz.
5. www.literature.uz
6. www.genhis.philol.ru.
7. <http://en.wikipedia.org/wiki/Structuralism>.
8. <http://www.brocku.ca/english/courses/4F70/struct.html>.

9. www.nuqf.intal.uz
10. www.ziyouz.com
11. www.ref.uz
12. www.adiblar.uz
13. www.Kh-davron.uz

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASINI BAHOLASH MEZONLARI

Talabalar bilimini nazorat qilish va reyting tizimi orqali baholashdan maqsad ta'lim sifatini boshqarish orqali raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga erishish, talabalarning fanlarni o'zlashtirishida bo'shliqlar hosil bo'lishini oldini olish, ularni aniqlash va bartaraf etishdan iborat.

Reyting tizimining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

a) talabalarda Davlat ta'lim standartlariga muvofiq tegishli bilim, ko'nikma va malakalar shakllanganligi darajasini nazorat qilish va tahlil qilib borish;

b) talabalar bilimi, ko'nikma va malakalarini baholashning asosiy tamoyillari:

Davlat ta'lim standartlariga asoslanganlik, aniqlik, haqqoniylik, ishonchlik va qulay shaklda baholashni ta'minlash;

v) fanlarning talabalar tomonidan tizimli tarzda va belgilangan muddatlarda o'zlashtirilishini tashkil etish va tahlil qilish;

g) talabalarda mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, axborot resurslari manbalaridan samarali foydalanishni tashkil etish;

d) talabalar bilimini xolis va adolatli baholash hamda uning natijalarini vaqtida ma'lum qilish;

e) talabalarning fanlar bo'yicha kompleks hamda uzluksiz tayyorgarligini ta'minlash;

j) o'quv jarayonining tashkiliy ishlarini kompyuterlashtirishga sharoit yaratish.

Talabalarning bilim saviyasi, ko'nikma va malakalarini nazorat qilishning reyting tizimi asosida talabaning har bir fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi ballar orqali ifodalanadi

1. Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi namunaviy mezonlar tavsiya etiladi:

a) har bir test savoliga javob – 2 bal miqdorida baholanadi (jami savollar 50 ta, maksimal ball 100);

Test quyidagicha baholanadi:

5 baholik	100 ballik		Baholash mezonlari
5	90-100	(a'lo)	"Talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning)

			mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi, fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega" deb topilganda
4	70-89,9	(yaxshi)	"Talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega" deb topilganda
3	60-69,9	(yetarli)	"Talaba olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega" deb topilganda
2	0-59,9	(qoniqarsiz)	"Talaba fan darsligini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi, fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas" deb topilganda

Izoh: Talabalarning bilim darajasi baholash mezonini jadvali Yakuniy davlat attestatsiyasi sinovi shaklidan va fanning hususiyatidan kelib chiqib to'ldiriladi.

